

Den nye 'Danmarks Oldtid'

Midt i arbejdet med nyopstilling af Nationalmuseets oldtidssamling

af Poul Otto Nielsen, Overinspektør, Nationalmuseet, Danmarks Oldtid

Danmarks Oldtid er under nyopstilling. Der berettes om tankerne bag og planerne for udstillingsarbejdet. Hvordan vil forhistorisk tid blive præsenteret for nutidens publikum? Placeringen i det 200-årige Nationalmuseum stiller krav til præsentation af samlingen som led i en kronologisk fortælling om livet i Danmark set i forhold til verden omkring os gennem 15.000 år. Udstillingen er ikke færdig, når den er nyopstillet. Formidlingen ventes udviklet videre i forskellige retninger til imødekommelse af publikums behov for både information og oplevelse.

Nationalmuseets permanente udstilling om Danmarks Oldtid har været lukket siden nytår 2006 og åbner først igen til maj 2008. Mange besøgende er gået forgæves, og flere har spurgt, hvorfor vi dog ikke kunne have en del af udstillingen åben, mens der blev arbejdet med en anden del. Museet har af praktiske og økonomiske grunde valgt at nyopstille hele samlingen på én gang. Det giver mulighed for at skabe sammenhæng i udstillingsforløbet både hvad angår design og indhold, men det er ikke den eneste grund. For udstillingen skal vendes, så der bliver adgang for publikum fra museets centrale forhal. Endvidere installeres der klimaanlæg i hele udstillingsarealet, hvilket betyder, at der skal foretages bygningsarbejder og installationer hele vejen rundt på én gang.

Forberedelserne til denne nyopstilling begyndte i 2001 med det første idéudkast. Det blev til flere, og i 2004 lå der et færdigt projektforslag. En bevilling fra A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal gav grundlag for, at projektet kunne gå i gang i august 2005. Under forberedelserne blev der samlet idéer og inspirationer ved besøg på museer i udlandet, og planerne blev indgående drøftet i forskellige fora, herunder særligt indkaldte fokusgrupper, som var med til at præge det koncept, der blev fastlagt.

Rejser man rundt til større museer i udlandet går det op for én, at Danmark er et af de få lande i verden, der har et egentligt nationalmuseum, et kulturhistorisk hovedmuseum. Det har selvfølgelig sin årsag i et helt specielt historisk forløb og sættes ofte i forbindelse med én mands organisatoriske indsats:

Christian Jürgensen Thomsen. Men målet at skabe et nationalmuseum var til stede allerede før Thomsen trådte ind på scenen. Det var navnlig Rasmus Nyerup, en af Oldsagskommissionens mest aktive medlemmer, der forfægtede idéen om et nationalmuseum. Vi fejrer i år 200-året for Oldsagskommissionens nedsættelse.

Hvordan forny et nationalmuseum, der i den grad er bundet af et museumskoncept og en tradition, der går 200 år tilbage? Svaret er, at det ikke kun før, men også nu handler om at præsentere samlingen, så den fortæller en historie, som giver mening for publikum.

Oldtidssamlingen er en af museets tre danske samlinger, der nu er placeret oven over hinanden i Prinsens Palais, og som udgør en 'opadstigende' Danmarkshistorie med en længde på 15.000 år: Oldtid, Middelalder/Renæssance og Nyere Tid.

Den seneste færdiggjorte udstilling blandt disse er 'Danmarkshistorier'. Den skildrer nationens udvikling fra 1660 til nutiden på grundlag af genstande, der i den kontekst, de optræder i, refererer til bestemte forhold og situationer i fortiden, som anses for historisk betydningsfulde.

Danmarks Middelalder og Renæssance, der er opstillet for længere tid siden, har mere præg af at være en række af samlinger: Kirkeinventar, smykker, våben, ure, etc., men den har også afsnit om bredere temaer som f.eks. nordboerne på Grønland. Så hvad præsentationsformen angår, er der forskel på Middelalder/Renæssance og Danmarkshistorier. Fælles for de to udstillinger er dog det kronologiske forløb, der

også har kendetegnet de hidtidige opstillinger af samlingerne fra Danmarks Oldtid.

Overordnet skal de tre udstillinger føre den besøgende gennem hele fortiden, belyse menneske og samfund fra de ældste tider til i dag. Denne form for helhed og sluttethed var kendetegnende for det danske Nationalmuseum fra starten. Man kan se det som en videreførelse af Thomsens arbejde med ordning af fundene i de successive perioder af fortiden. Ser man tilbage på Oldsagskommissionens opgaver og den måde, Thomsen forvaltede dem på, har museet hvilet på tre grundpiller: 1) bevaring af kulturarven, 2) ordning baseret på videnskabelige resultater og 3) formidlingen for offentligheden – museet er ikke kun til for forskerne. De tre mål, man dengang satte sig, og som er indbyrdes afhængige principper, er stadig de vigtigste mål for vores virksomhed.

Den nye Danmarks Oldtid

Vi skal med den nye oldtidsudstilling skildre det første afsnit af 'den opadstigende Danmarks-historie'. Her er de hovedprincipper, vi følger ved planlægningen af dette udstillingsafsnit:

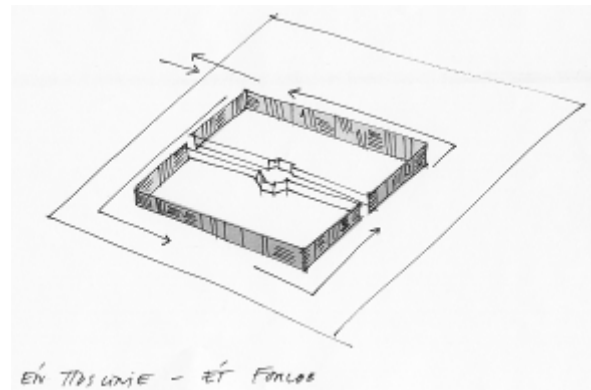
Udstillingen skal formidle forskningens seneste resultater. Den primære årsag til at forny udstillingen er, at den arkæologiske forskning har bevæget sig fremad i de 35 år, der er gået, siden man påbegyndte den gamle udstilling. Nye fund er kommet til, og i dag fokuseres der på andre spørgsmål end tidligere. Halvdelen af de ca. 12.000 genstande, vi kommer til at vise i den nye udstilling, vil være nye i forhold til den gamle udstilling.

Udstillingen skal vise et kronologisk forløb ligesom i fortsættelsen på etagerne ovenover. Udstillingens hovedtekster fæstnes på en planchevæg, en 'tidslinie', der forløber kontinuerligt gennem udstillingen.

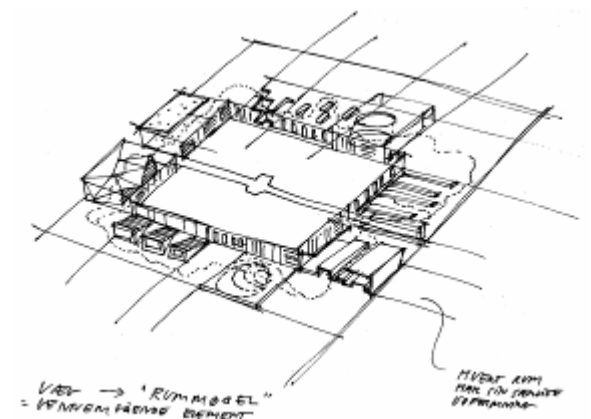
Den hjemlige kulturudvikling skal ses i forhold til begivenheder i omverdenen. Den nye udstilling får 'vinduer' til omverdenen. Vi skal i dag regne med, at mange af de besøgende har et begreb om forhistoriske kulturer i andre dele af verden. At man gennem 'Illustreret Videnskab', 'National Geographic' og TV har mere indblik i menneskehedens historie, end det var tilfældet for få årtier siden. At få sat den danske forhistorie ind i en global sammenhæng er derfor et af principperne for den nye udstilling.

Der sættes fokus på samlingens hovedstykker, hvoraf et udvalg fremhæves ved hjælp af scenografi. Det er tanken, at det skal være muligt at se det væsentligste og opnå en sammenhængende forståelse af Danmarks forhistorie selv under et kortvarigt besøg i udstillingen. Derfor arbejder vi med præsentation af 'highlights', der placeres på fremtrædende pladser i udstillingen.

Udstillingen skal være overskuelig, men ikke ensformig. Der skal være forskel på de enkelte rum og afsnit. Nogle af udstillingens rum bliver scenograferede og vil udgå fra tidsforløbet som særlige temaer. Bronzealderens kult kommer til at stå som et særligt tema. I scenograferede rum anbringes også Gundestrupkarret, Hjortspringbåden og jernalderens gudedyrkelse.

Figur: Skitse udarbejdet af arkitektfirmaet Schmidt, Hammer & Lassen, Århus. Tidslinien understøtter pædagogisk den kronologiske opbygning af oldtidsudstillingen og bliver et spændende designelement, der kan "lege med det indfaldende lys".

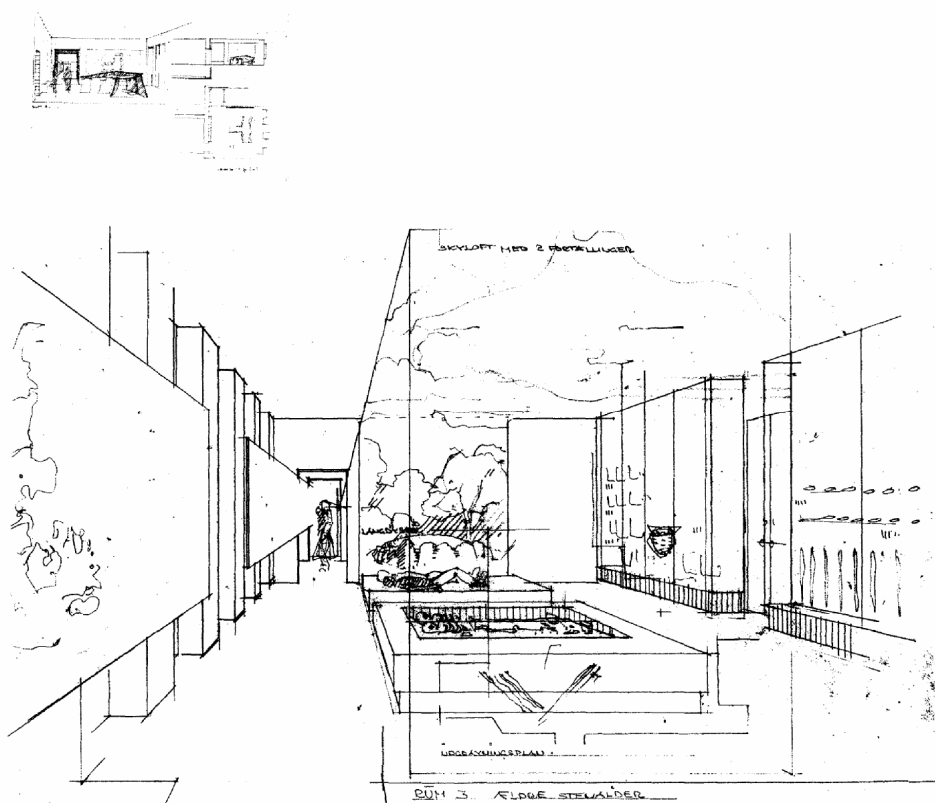
Figur: Skitse udarbejdet af arkitektfirmaet Schmidt, Hammer & Lassen, Århus. Ud fra tidslinjen "vokser" temaer, der af og til sprænger kronologien.

Udstillingen skal fastholde og stimulere interessen blandt børn og unge, og undervisning integreres i udstillingsforløbet. Der er planlagt to 'rasteplasser' i udstillingen, hvor der skal være plads til undervisning. Samtidigt er der planer for særlige undervisningsrum i form af 'laboratorier' for børn. En vigtig del af formidlingen handler om at levendegøre fortiden for børn. Museets undervisningsmedarbejdere arbejder sammen med Skoletjenesten på et program med flere moduler for undervisning. Udstillingen bliver indrettet bl.a. med henblik på demonstrationer af genstande, filmforevisning og medspilsteater i selve udstillingens rum.

Udstillingsteksterne skal være korte og tydelige. I den gamle udstilling var teksterne af et omfang, så man vanskeligt kunne nå at læse dem alle på én dag inden for åbningstiden. Med meget korte tekster i udstillingen bør der være tilbud om uddybende information på hjemmesiden. Det er ikke indeholdt i udstillingsprojektet, så der vil her være noget at arbejde på i fremtiden. Men i virkeligheden er vi ikke dårligt stillet hvad angår information og baggrundsviden om Danmarks Oldtid. Jørgen Jensens nyligt udgivne fire-binds

værk 'Danmarks Oldtid' er skrevet i et alment tilgængeligt sprog, men på videnskabelig baggrund, og det rummer henvisninger til en masse anden litteratur om oldtiden.

Nogle ønsker til udstillingen, som har været fremsat under forudgående brugerundersøgelser, er ikke blevet ophøjet til principper. Det gælder bl.a. spørgsmålet om mængden af genstande, som nogle besøgende har ment er for stort, selv i den forudgående udstilling. Mange museumsfolk mener, at der ikke kan vises for meget frem. Under arbejdet med disponering af de enkelte udstillingsrum har inspektørerne også følt, at der er for lidt plads til alt det, de gerne vil vise. Bevidstheden om samlingernes rigdom gør det svært at begrænse sig. Imidlertid har vi set udstillinger, og selv lavet udstillinger, hvor mængden af genstande ikke behøver at sløre overblikket eller får publikum til at føle besøget som en ørkenvandring. Vi har valgt at 'highlighte' samlingens hovedstykker samtidigt med, at der åbnes op for et ganske stort udvalg af samlingens genstande. Udstillingen vil altså også kunne benyttes som en studiesamling for dem, der har god tid, som vil fordybe sig i et emne.

Figur: Den nye oldtidsudstilling er designet af arkitektfirmaet Schmidt, Hammer & Lassen, Århus. På skitsen ses tidslinien til venstre, highlights som er trukket frem i rummet og længst til højre monterer med mange fund. Tegning: Jens-Erik Thøgersen.

Formidlingsplaner på længere sigt

Når udstillingen åbner, vil samlingen være ny-opstillet. Det vil være, hvad ressourcerne rækker til i denne omgang. Men når det er sket, vil vi være i gang med en videre udvikling af formidlingen på en række områder:

Et spørgsmål, som ofte har været berørt under diskussioner internt på museet, går på, hvordan naturvidenskabens resultater, der betyder så meget for vor viden om forhistorien, får sat sit mærke på udstillingen. Der arbejdes nu med planer for indretning af et laboratorium for besøgende, hvor der fortælles om naturvidenskabelige resultater og arbejdsmetoder. Der skal på den måde svares på spørgsmålet: "hvorfra ved vi det?"

Vi mener, at publikum har et behov for selv at kunne gå på opdagelse. Derfor ønsker vi også på længere sigt at kunne tilbyde uddybende information om udstillingens genstande på Nationalmuseets hjemmeside. En 'arkæologisk guide', som man kan slå op i, og hvor man kan søge information om, hvor fundene kommer fra, og hvordan de blev fundet. Digital formidling prioriteres højt i Kulturministeriets program om kulturformidling og forventes at blive et af Nationalmuseets udviklingsområder i fremtiden.

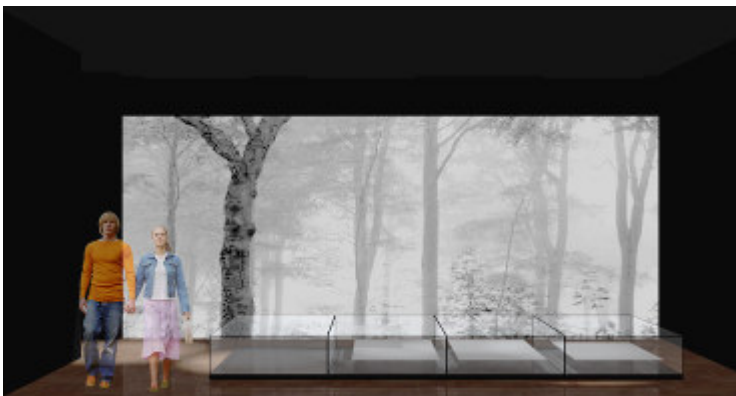
En anden måde at variere oplevelsen på er at indføre mobiltelefonen som en ny audioguide. Tekster på andre sprog end dansk og engelsk vil kunne aflyttes her. Mobiltelefonen kan opkobles til hjemmesidens uddybende information, hvor man kan finde

tematekster, som kan tages med hjem og printes ud. Mobiltelefonen vil også kunne være et værktøj i undervisningen, til besvarelse af opgaveark.

Et tema, som mange af de arkæologiske fund i udstillingen handler om, er døden. Det er umuligt at overse, da gravfundene i stor udstrækning er det materiale, vi fortæller historien ud fra. Men gravfundene er også indgangen til menneskeskæbner og personlige historier, som taler til fantasien. Der ligger heri et potentiale til levendegørelse, som har været udnyttet alt for lidt indtil nu i museumsudstillinger. Derfor arbejdes der på at placere AV-elementer i udstillingen, som med billede og lyd skal bringe os tættere på livet i fortiden. Oplevelsen at gå på museum må gerne være levende og vedkommende.

Mens vi venter

Det er planen, at udstillingen skal åbne d. 17. maj 2008. Det er længe at vente, og museet har bestemt, at de genstande, der blev vist i den gamle udstilling, skal kunne ses på andre danske museer, mens vi holder lukket. De museer, der har fået tilbuddet, er dem, der arbejder arkæologisk, og som har et arkæologisk ansvarsområde. De har kunnet låne ting, der er fundet inden for det pågældende museums område. Mange museer har taget imod dette tilbud, og en række af samlingens klenodier, der på denne måde er 'vendt hjem' for en tid, kan ses udstillet indtil først på efteråret (se Nationalmuseets hjemmeside, www.natmus.dk 'Oldtiden på rejse').

Figur: I den nye udstilling om Danmarks oldtid vil det skifte mellem lyse rum og mørke, scenograferede rum. Fotomodellering udarbejdet af arkitektfirmaet Schmidt, Hammer & Lassen, Århus.